



B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1_EXAMINATION_(2025-26)

MARATHI

Class : X

Date : 03.09.2025

Admission No.:

Duration: 3 Hrs

Max. Marks : 80

Roll No.:

कृतिपत्रिकेसाठी सूचना :

1. कृपया नीट तपासून घ्या की या प्रश्नपत्रिकेत 8 प्रश्न आहेत.
2. प्रत्येक भागाची उत्तरे शक्य तितक्या प्रयत्नाने एकाच ठिकाणी क्रमाने लिहा.
3. उत्तर लिहिण्यापूर्वी प्रश्नाचा क्रमांक प्रश्नपत्रिकेनुसार नक्की लिहा.
4. प्रश्नांचे निर्देश काळजीपूर्वक अवश्य वाचा.

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश :-

बाबा आमटे यांचं घराणं मालगुजारांचं. जे मागू ते देणारं. किंबहुना न मागताही देणारं ते घर होतं. आई-वडील, भावंडे, नातेवाईक, मित्र अशांच्या उबेत बाबा सुखात होते. कॉलेजात नाव मिळवत होते. उंची कपडे, उंची वस्तू, उंची मोटारगाडी दिमतीला असे.

डॉक्टर व्हायचे ध्येय मनाशी बाळगले तरी वडिलांचं ऐकण्याचे ते दिवस! त्यामुळे वडिलांच्या मनाप्रमाणे ते वकील झाले. वकिली करू लागले. पण तत्त्वांशी तडजोड किती काळ करता येईल? वकिलीत मन रमेना. वरो-याच्या नगरपालिकेचे उपाध्यक्ष म्हणून निवडून आले. त्या कार्याबरोबर त्यांचं इतरही कार्य चाले. मैल्याच्या पाटया डोक्यावरून वाहणे, संडास साफ करणे, अशी कामेही ते करत. समाजातील एका विशिष्ट गटानेच ही कामे का करायची? मला सुद्धा ती करण्याचा हक्क आहे म्हणून तेही कामे देखील करत.

एक दिवस रस्त्याच्या कडेला असहय वेदनांनी कण्हत असलेला, नासलेल्या शरीराचा तुळशीराम त्यांना दिसला आणि लक्ष्मीचं नातं सहज तोडलं आणि मुद्दामहून एक नवीन नातेवाईक जोडला दरिद्रीनारायण!

या नातेवाईकांशी सामना करायला एक जिवाभावाचं माणूसही त्यांना गवसलं - इंदू घुले. सात पिढ्यांचं महामहोपाध्यांचं नातं असणारी मुग्ध-अबोल, बुद्धिमान, करारी प्रेमळ इंदू बाबांची साधना झाली. कष्टाशिवाय जीवन नाही, त्यागाशिवाय सुख नाही. अशी वचनं जिनं आत्मसात केली होती तिच्यासाठी पतिव्रता हा शब्द सर्वार्थाने योग्य वाटावा असा. पतीने घेतलेल्या, स्वीकारलेल्या व्रतासाठी समर्पण करणारी साधना आमटे सर्वांची ताई झाली सौ. साधना आमटे वेळेवर उपचार न झाल्याने महारोग झालेल्या तुळशीरामाचा मृत्यू झालेला पाहून दुःख झालेल्या बाबांनी ताईजवळ अस्वस्थतेची, दुःखाची कबुली दिली आणि या दुःखाची तीव्रता कमी कशी करता येईल, वेदनेचे आनंदात कसे रुपांतर होईल हा ध्यास या पतीपत्नीला लागला. या ध्यासामुळे आणि अशा समर्थ व्यक्तिमत्त्वांमुळे निर्माण झालं आनंदवन!

प्र 1 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा

(3X1=3)

1 बाबांचे ध्येय काय होते?

अ वकील होण्याचे

ब डॉक्टर होण्याचे

क शिक्षक होण्याचे

ड वरील सर्व गोष्टींचे

2 बाबांनी मुद्दामहून कोणता नवीन नातेवाईक जोडला?

अ लक्ष्मीनारायण

ब इंदू घुले

क साधनाताई आमटे

ड दारिद्रीनारायण

3 तुळशीरामचा मृत्यू कशामुळे झाला ?

अ महारोग झाल्यामुळे व उपचार न मिळाल्यामुळे

ब असहय वेदनांमुळे

क महारोग झाल्यामुळे

ड दुःख झाल्यामुळे

प्र 1 (ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-(कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 बाबा कशाचे उपाध्यक्ष झाले ?

2 पूर्वीचे दिवस कसे होते?

3 बाबा आमटे यांनी कोणाशी नाते जोडले?

4 बाबा आमटे यांनी कोणती वचने आत्मसात केली?

प्र 1 (क) उता-याच्या आधारे खालील प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:-(कोणताही एक)(1X2=2)

1 तुळशीराम विषयी तुम्हांला समजलेली माहिती लिहा -

2 कुणाच्या सहकार्यामुळे आनंदवनाची निर्मिती झाली ?

प्र 2:- (आकलन) अ:- अपठित पद्यांश

राजास जी महाली, सौख्य कधी मिळाली

ती सर्व प्राप्त झाली, या झोपडीत माझ्या

भूमीवर पडावे,ताऱ्यांकडे पहावे

प्रभुनाम नित्य गावे, या झोपडीत माझ्या

पहारे आणि तिजोऱ्या यातून होती चोऱ्या

दारास नाही दोऱ्या या झोपडीत माझ्या

जाता त्या महाला मज्जाव शब्द आला

भीतीने यावयाला, या झोपडीत माझ्या

महाली मऊ बिछाने, कंदील शामदाने

आम्हा जमीन माने या झोपडीत माझ्या

पाहून सौख्य माझे, देवेंद्र तो ही लाजे

शांती सदा विराजे या झोपडीत माझ्या

प्र 2 (अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा :-

(3X1=3)

1 सर्व सुखे कोठे प्राप्त झाली ?

अ घरात

ब महालात

क झोपडीत

ड गावात

2 बिछाने , कंदील शामयाने कोठे आहेत ?

अ विद्यालयात

ब वस्तीगृहात

ग महालात

घ झोपडीत

3 चोऱ्या कोठून होतात ?

अ बँकांमध्ये

ब तिजोऱ्यातून

ग घरातून

ड बंगल्यातून

प्र 2 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

(4X1=4)

1 झोपडीत कोणते सुखे आहेत असे कवीला वाटते ?

2 चोऱ्या कशा होतात ?

3 महालात काय काम आहे ?

4 कवीच्या झोपडीत काय आहे?

विभाग :- ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) सुचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 खालीलपैकी भावाचक नामाचा योग्य पर्याय कोणता?

अ नदी

ब झाड

क दुःख

ड मनुष्य

2 छी! किती घाणेरडे तुझे अक्षर! (केवलप्रयोगी अव्यय ओळखा)

अ किती

ब छी

क घाणेरडे

ड अक्षर

3 माशेलकरांसाठी आईने खूप कष्ट उपसले. (अधोरेखित शब्दाची जात ओळखा)

अ क्रियाविशेषण अव्यय

ब विशेषण

क शब्दयोगी अव्यय

ड सर्वनाम

4 मुलांनी काल मैदानावर खूप खेळ खेळला. (क्रियाविशेषण अव्यय ओळखा)

अ काल

ब खूप

क मैदान

ड मुले

5 बाबा आले आणि त्यानी हातपाय धुतले (आधोरेखित शब्दाची जात ओळखा)

अ विशेषण

ब उभयान्वी अव्यय

क क्रियाविशेषण अव्यय

ड अलंकार

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 जीत आज घरी आला आहे. (काळ ओळखा).

2 शौर्य दिलेला अभ्यास पूर्ण करेन. (काळ ओळखा)

3 आई काल सकाळपासून चिंतेत होती . (वर्तमानकाळ करा)

4 पावसात खेळताना मजा येईल.(काळ ओळखा)

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 किती छान आहे तुझी शाळा !

2 राघव हुशार मुलगा आहे. (नकारार्थी करा)

3 तुम्ही आतापर्यंत किती झाडे लावली ?

4 आपल्या आई-बाबांचा मान राखा.

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 अभिलाषा 2 तिमिर 3 वन्ही

प्र 4 (अ) विरुद्धार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 विरक्ती 2 दुर्गुण 3 आस्था

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 किशोर 2 कवी 3 पुत्र

प्र 4(क) वचन बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 रंग 2 कल्पना 3 रसिक

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 प्रतिकार 2 षटकोण 3 घरदार

विभाग—क पाठ्यपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 स्नेहलने कोणता निश्चय केला?
- 2 लेखकाच्या आईला कमी शिक्षणामुळे कोठे काम मिळाले नाही?
- 3 उर्जाशक्तीचा जागर हा पाठ कोणत्या पुस्तकातून घेतला आहे?
- 4 शालींच्या वर्षावाखाली कोणाची शालीनता हरवली नाही?

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा (कोणतेही तीन) (3X1=3)

- 1 रेखामावशीचे पाय ————आहेत.
- 2 वजनाचा मार्ग भलत्याच ——— जातो.
- 3 आयुष्याचे फार मोठे ——— मला भावेसरांच्या या शिकवणुकीतून गवसले.
- 4 एखादया ———एकाएकी रंग उडून जावा तशी जीवनेच्छा एकाएकी उडून गेली.

प्र 5 कः— खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहाः— (1X3=3)

- 1 भिक्षेकऱ्याने केलेला शालीचा उपयोग याविषयी तुमचे मत लिहा—
- 2 तापाने फणफणतीय आपली धरती ही परिस्थिती बदलण्यासाठी उपाय सुचवाः—
- 3 डॉ. माशेलकर यांच्या यशात त्यांच्या आईचा मोठा वाटा आहे हे विधान स्पष्ट करा —

प्र 5 डः— वाक्यप्रचारांचा योग्य वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा :- (5X1=5)

(अंगाचा तीळपावड होणे/आर्जव करणे/पारंगत असणे/भान ठेवणे/तथ्य असणे)

- 1 थोर व्यक्तींचा योग्य तो मान ठेवावा याची सर्वांना जाणीव असली पाहिजे.
- 2 लहानगा गोपाळ संगणक वापरण्यात खूप तरबेज आहे.
- 3 पगार वाढवावा म्हणून गणूने मालकाकडे विनंती केली.
- 4 घरातील पसारा पाहून आईला खूप राग आला,
- 5 रामूच्या बोलण्यात खरेपणा आहे याची वामनरावांना सत्यता वाटली.

प्र 6 अ :- (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 कशापुढे लोकांची शान तोडकी पडते ?
- 2 संत नामदेव चातक कोणास म्हणतात?
- 3 तोफा धडाडताना सैनिकाचे पाऊल कसे पडते ?
- 4 कवीचे हात कोणाकडे गहाण पडले?
- 5 हरिणी कोणासाठी चिंतीत आहे ?

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 ----- मी दास तुझा .
- 2 हरघडी ---- वाळविले नाहीत.
- 3 ----- करतो आहे किती डोईवर राहिले उन्हाळे.
- 4 नाही ----- द्रव्य.
- 5 अशा ---- ज्योतींची तुझ्यामागून राखण.

प्र 6 (क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही एक)

(1X3=3)

- 1 झोतभट्टीत शेकावे पोलाद तसे आयुष्य छान शेकले
दोन दिवस वाट पाहण्यात गेले दोन दुःखात गेले

किंवा

वर घोंघावे बंबारा
पुढे कल्लोळ धुरांचे
धडाडत्या तोफांतून
तुझे पाऊल जिद्दीचे

प्र 7 (अ) स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 अनिल काकोडकरांनी आपले किती वर्षांपूर्वीचे अनुभव सांगितले आहेत ?
- 2 ट्रेनिंग स्कूलला होमी भाभा किती वेळा आले होते ?
- 3 बार्क म्हणजे काय ?

प्र 7 (ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40ते 50 शब्दात लिहा :-

(1X2=2)

- 1 स्काय इज लिमिटेड ही परिस्थिती केव्हा निर्माण होऊ शकते ?
- 2 मेटलायझिंग प्रक्रियेवर काम न होण्याची कारणे लिहा-

विभाग- ड लेखन- (गुण 15)

प्र 8 (अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :-

(1X6=6)

(1) आमच्या शाळेतील क्रीडादिन

मुद्दे:- मुलांसाठी उत्साहाचा दिन--विविध खेळांचे आयोजन -- विद्यार्थ्यांमध्ये
जिंकण्यासाठी चुरस-पालकांना झालेला आनंद--विजेत्यांचे सर्वांकडून झालेले कौतुक .

(2) मी मुख्यमंत्री झालो तर

मुद्दे :- देशाचे भविष्य ---- सध्याची स्थिती ---- तणाव व समस्या ---- उपाययोजना .
...अपेक्षा

(3) क्रीडांगणाचे मनोगत

मुद्दे :- पूर्वी असलेले महत्त्व ---- विविध मैदानी खेळ ---- विद्यार्थ्यांची
किलबिल--आजची स्थिती...खंतपरिणाम.

प्र 8 (ब) मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

(1X5=5)

उंट व कोल्हा मित्र—पाणी पिण्यासाठी नदीवर जाणे—नदी पलीकडे उसाचे शेत पाहून खाण्याची इच्छा—उंटाचे कोल्हाला पाठीवर बसवून नदी पार करणे—लवकर पोट भरल्याने कोल्हाचे ओरडणे—उंटाची न ओरडण्याची विनंती—मालक धावत येणे—कोल्हाचे पळून जाणे— उंटाला मार—परत येताना उंटाचे पाण्यात बसणे—कोल्हाची न बसण्याची विनंती —तात्पर्य .

किंवा

एक शिकारी —शेतात जाळे—कबुतरांचा थवा —शेतातील दाणे टिपणे —जाळयात अडकणे—प्रमुखाचा सल्ला —जाळे घेऊन उडा —कबुतरांचे जाळयासहित उड्डाण —सुटका —तात्पर्य.

प्र 8 (क) पत्र लेखन :- (कोणतेही एक)

(1X4=4)

तुम्ही राधा/रमन कुलकर्णी, गांधी मार्ग,सोमवार पेठ,पुणे-404430,रहिवाशी आहात तुमच्या भागातील भटक्या कुत्र्यांचा वाढलेला वावर कमी करण्यासाठी पुणे महानगरपालिकेच्या व्यवस्थापकास तक्रार पत्र लिहा.

किंवा

वनिता/विनय पाटील, विद्यानिकेतन विद्यालय,पुणे येथून शाळेच्या बागेसाठी फुलझाडे मागविणारे पत्र दुर्गा रोपवाटिका ,तळेगाव दाभाडे, पुणे यांना मागणी पत्र लिहा :-

===== यशासाठी शुभेच्छा =====